

Angelo Dąbrowski

ZAWIERANIE MAŁŻEŃSTW MIESZANYCH
POMIĘDZY WIERNYMI
KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO
I KOŚCIOŁA POLSKOKATOLICKIEGO
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

We współczesnej cywilizacji zawieranie małżeństw mieszanych staje się coraz częstszym zdarzeniem prawnym. Dlatego też poszczególni ustawodawcy regulują na gruncie własnego prawa kwestie zawierania tego typu związków, stawiając najczęściej przyszłym małżonkom pewne wymogi. W artykule zostanie zaprezentowana problematyka zawierania małżeństwa pomiędzy wiernymi Kościoła rzymskokatolickiego i wiernymi Kościoła polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w dwóch aspektach, jakimi są: zawieranie małżeństwa przez katolika ze stroną polskokatolicką w Kościele rzymskokatolickim oraz zawieranie małżeństwa przez katolika ze stroną polskokatolicką w Kościele polskokatolickim z uwzględnieniem prawa własnego tego Kościoła.

1. ZAWIERANIE MAŁŻEŃSTWA PRZEZ KATOLIKA ZE STRONĄ
POLSKOKATOLICKĄ W KOŚCIELE RZYMSKOKATOLICKIM

Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ uregulował sprawę małżeństw mieszanych, w tym także małżeństw katolików ze stro-

MGR LIC. ANGELO DĄBROWSKI – doktorant, Katedra Historii, Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: angelo61@wp.pl; <https://orcid.org/0000-0003-0547-1429>

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład*

ną niekatolicką ochrzczoneą (kan. 1124-1129). Małżeństwo katolika z wiernym Kościoła polskokatolickiego podpada pod formę małżeństwa mieszanego typu: małżeństwo katolika z akatolikiem ochrzczoneym [Prader 2003, 59-60]. Chrzest w Kościele polskokatolickim jest udzielany ważnie².

Zgodnie z kan. 1124 małżeństwo mieszane może zawrzeć strona katolicka ze stroną niekatolicką ochrzczoneą tylko w wypadku uzyskania stosownego zezwolenia kompetentnej władzy kościelnej. Jego uzyskanie jest uzależnione od wypełnienia określonych wymogów przez strony zawierające umowę małżeńską. Problem ten szczegółowo reguluje kan. 1125: „Tego rodzaju zezwolenia może udzielić ordynariusz miejsca, jeśli istnieje słuszna i rozumna przyczyna, nie może go jednak udzielić bez spełnienia następujących warunków: 1° strona katolicka winna oświadczyć, że jest gotowa odsunąć od siebie niebezpieczeństwo utraty wiary, jak również złożyć szczerze przyrzeczenie, że uczyni wszystko, co w jej mocy, aby wszystkie dzieci zostały ochrzczone i wychowane w Kościele katolickim; 2° druga strona winna być powiadomiona w odpowiednim czasie o składanych przyrzeczeniach strony katolickiej, tak aby rzeczywiście była świadoma treści przyrzeczenia i obowiązku strony katolickiej; 3° obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczać żadna ze stron”.

W doktrynie rozróżnia się pomiędzy warunkiem generalnym oraz warunkami szczegółowymi.

1.1. Warunek generalny

Warunek generalny, o którym mowa w kan. 1125, stanowi zaistnienie „słusznej” oraz „racjonalnej” przyczyny [Bucciero 1997, 129-10]. Kategoria słusznej i racjonalnej przyczyny występuje też w kan. 90 § 1 dotyczącym dyspensowania od ustaw kościelnych [Krukowski 2003, 156-58]. W regulacji tej postanowiono, iż od ustawodawstwa kościelnego nie należy dyspensować bez słusznej oraz racjonalnej przyczyny. Pojawia się jednak pytanie zasadnicze: co należy rozumieć pod pojęciem przyczyny słusznej i racjonalnej?

polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² *Sakrament chrztu znakiem jedności. Deklaracja Kościołów w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia (23.01.2000), <https://ekumenizm.wiara.pl/doc/477992.Sakrament-chrztu-znakiem-jednosci-Deklaracja-Kosciolow-w-Polsce> [dostęp: 5.03.2018].*

Rozważając ten wątek na początku należy stwierdzić, iż ogólnie w kanonistyce wyróżnia się kilka rodzajów przyczyn: przyczyny słuszne i rozumne; przyczyny słuszne i konieczne; przyczyny poważne; przyczyny poważniejsze oraz przyczyny najpoważniejsze. Przyczyna słuszna i rozumna zajmuje najniższą pozycję w hierarchii, czy też gradacji przyczyn [Dzierżon 2014b, 228]. W nauce prawa kanonicznego nie istnieje precyzyjna definicja „przyczyny słusznej i rozumnej”. Jedni kanoniści twierdzą, że przyczyna słuszna i racjonalna występuje wtedy, gdy strona katolicka jest przekonana co do faktu zawarcia małżeństwa mieszanego, które byłoby nieważne bez uzyskania wymaganego zezwolenia (dyspensy); inni natomiast eksponują pastoralny charakter tego pojęcia wskazując, iż przyczyna słuszna i racjonalna ma miejsce wówczas, gdy po stronie nupturientów istnieje wola wypełnienia wszelkich zobowiązań, które nakłada na nich prawo w związku z zawarciem małżeństwa mieszanego; wreszcie jeszcze inni komentatorzy rozgraniczają pomiędzy przyczynę słuszną oraz przyczynę racjonalną. Twierdzą, że przyczyna słuszna zachodzi wtedy, gdy wynika ona albo z okoliczności danego przypadku albo ze sprawiedliwości pojętej w sposób szeroki. Za przyczynę zaś racjonalną uważają taką przyczynę, która wynika z zaistnienia rozumnego powodu, który usprawiedliwiłaby dopuszczenie wyjątku od reguły generalnej albo pochodzi z proporcji, jakim jest stosunek dobra, którego jednostka spodziewa się otrzymać za zachowanie zakazu do zła, którego chce uniknąć [tamże].

1.2. Warunki szczegółowe

W kan. 1125 trzeba wyróżnić trzy rodzaje wymogów, tj. 1) zobowiązania dotyczące tylko strony katolickiej; 2) warunki dotyczące strony akatolickiej ochrzczonej oraz 3) zobowiązania dotyczące obydwu stron [tamże, 229].

1.2.1. Warunek dotyczący strony katolickiej (kan. 1125, 1° KPK/83)

Katolik zobowiązany jest złożyć niejako dwa przyrzeczenia: szczere przyrzeczenie – deklarację, w której stwierdzałby, że jest gotowy odsunąć od siebie niebezpieczeństwo utraty wiary oraz przyrzeczenie – zobowiązanie do chrztu oraz wychowania swojego potomstwa w wierze katolickiej [Krukowski 2011, 331-34].

W myśl doktryny, zobowiązanie pierwsze wynika z prawa Bożego. Nie ma od niego wyjątku, gdyż ochrona wiernych należy do podstawowych

praw wiernych (kan. 229 § 1). Z kolei wymaganie drugie odnosi się do wychowania potomstwa i nie ma już tak radykalnego charakteru. Strona katolicka nie może zostać zmuszona do spełnienia niemożliwych warunków (*nemo ad impossibile tenetur*). Jednakże katolik nie może nie złożyć tych przyrzeczeń. Może on wprawdzie nie spełnić przyrzeczonego zobowiązania, ale jedynie z przyczyn od siebie niezależnych [Bosh 2011, 849; Góralski 2011, 303-307].

Jeżeli katolik przejawiłby wolę niewypełnienia tychże wymogów i zobowiązań, to oczywiście jest, że nie otrzyma stosownego reskryptu od kompetentnej władzy. Ponadto, jeżeli złożyłby on nieszczerze przyrzeczenie, to mogłoby to w konsekwencji doprowadzić do symulacji, a co za tym idzie do wady zgody małżeńskiej. W takim przypadku również nie otrzymałby stosownej licencji [tamże, 321].

1.2.2. Warunek dotyczący strony polskokatolickiej

(kan. 1125, 2° KPK/83)

W odniesieniu do strony akatolickiej ochrzczonej, w tym przypadku polskokatolika, powinna zostać ona powiadomiona o zobowiązaniach strony katolickiej. W doktrynie wskazuje się, iż w związku z tym mogą wystąpić trzy rodzaje zachowań po stronie akatolickiej: 1) akceptacja zobowiązań strony katolickiej; 2) zajęcie obojętnego stanowiska; 3) sprzeciwianie się zobowiązaniom strony katolickiej. O ile dwie pierwsze sytuacje w doktrynie nie budzą wątpliwości, o tyle trzecia postawa nastrocza poważne trudności interpretacyjne, bowiem strona akatolicka nie może zostać zmuszona do złożenia rękojmi [Bucciero 1997, 143]. Byłoby to niezgodne z założeniami ekumenizmu, przede wszystkim zaś sprzeciwiałoby się poszanowaniu godności osoby. Stąd udzielenie zezwolenia nie może być uzależnione od postawy czy zachowań strony akatolickiej [Góralski 2011, 323].

1.2.3. Zobowiązania dotyczące obydwu stron (kan. 1125, 3° KPK/83)

Warunki ujęte w kan. 1125, 3° odnoszą się do małżeństw zawieranych między wiernymi Kościoła rzymskokatolickiego i Kościoła polskokatolickiego.

Ustawodawca stwierdza, że obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczyć żadna z nich. Konieczność poinformowania i pouczenia stron ma zapobiec ewentualnej sytuacji nieważności małżeństwa spowodowanej zaistnieniem wady zgody małżeńskiej, jaką może być symulacja częściowa [tamże, 325].

Dyspozycja ta wynika z faktu, iż często strona ochrzczona akatolicka może nieco inaczej postrzegać istotę małżeństwa, aniżeli pojmuje się ją w doktrynie katolickiej.

Podmiotami uprawnionymi do stanowienia szczegółowych regulacji w materii składania zobowiązań przez strony zawierające małżeństwo mieszane, są poszczególne konferencje biskupów. Konferencja Episkopatu Polski wydała w tym zakresie w dniu 11 marca 1987 r. „Instrukcję w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej”³. Określiła sposób składania oświadczeń oraz przyrzeczeń przez stronę katolicką. Oświadczenia takie nazwano rękojmią. Ponadto ustaliła, w jaki sposób złożenie tych oświadczeń ma być stwierdzone w zakresie zewnętrznym, a także, jak ma o tym fakcie zostać poinformowana strona niekatolicka [Góralski 2011, 303].

1.3. Kwestie teoretyczno-prawne

Podsumowując rozważania dotyczące kan. 1125 należy postawić pytanie: czy wymogi określone w tym kanonie są konieczne do ważności aktu, czy jedynie do jego godziwości? W kanonistyce nie występuje zgodność opinii w tym względzie. Jedni kanoniści podnoszą, że wymogi te są przewidziane tylko do godziwości aktu. Jako argument podają fakt, iż przytoczony kanon nie ma charakteru ustawy unieważniającej czy nieuzdalniającej, ponieważ nie stwierdzono w ten sposób, że akt podjęty przez daną osobę ma charakter nieważny lub ta osoba była niezdolna do podjęcia takiego aktu (kan. 10) [Sobański 2003, 59-60]. Powołują się na kan. 39, zgodnie z którym „warunki dodane do aktu administracyjnego tylko wtedy wymagane są do ważności, gdy są wyrażone partykułą: jeśli, chyba że, o ile” [Krukowski 2003, 102-103].

Wreszcie inni twierdzą, że warunek generalny zawierający w sobie przesłankę „słusznej i racjonalnej przyczyny” jest konieczny do ważności aktu, a warunki szczegółowe występujące w tym kanonie są wymagane jedynie do godziwości aktu [Góralski 2011, 331]. Warunki występujące w kan. 1125 wpływają na nieważność aktu administracyjnego, a co za tym idzie, są wymagane do ważności zezwolenia. Oznacza to, że gdyby nie zostały spełnione przewidziane wymogi, to kompetentny ordynariusz nie tyl-

³ Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski z 11 marca 1987 roku w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 72 (1987), nr 3, s. 115-24.

ko nie mógłby wydać stosownego zezwolenia, ale również udzieliłby takiego zezwolenia w sposób nieważny [Dzierżon 2014a, 53-54].

1.4. Forma zawarcia małżeństwa

W odniesieniu do formy zawarcia małżeństwa mieszanego w Kościele rzymskokatolickim, warunki w tej materii zostały zawarte w kan. 1127 § 1-2: „Co do formy małżeństwa mieszanego należy zachować przepisy kan. 1108. Jeśli jednak małżeństwo zawiera strona katolicka ze stroną niekatolicką obrządku wschodniego, kanoniczna forma zawarcia wymagana jest tylko do godziwości; do ważności zaś konieczny jest udział świętego szafarza, z zachowaniem innych wymogów prawa” (§ 1). „Jeśli poważne trudności nie pozwalają zachować formy kanonicznej, ordynariusz miejsca strony katolickiej ma prawo dyspensować od niej w poszczególnych przypadkach, po poradzeniu się jednak ordynariusza miejsca zawarcia małżeństwa, z zachowaniem – i to do ważności – jakiejś publicznej formy zawarcia. Do Konferencji Episkopatu należy określić normy, według których byłaby udzielana dyspensa w jednolity sposób” (§ 2) [Krukowski 2011, 331-34].

Kościół polskokatolicki nie należy do obrządku wschodniego. Oznacza to, iż w przypadku małżeństwa w konfiguracji, które stanowi przedmiot niniejszego zainteresowania, zachowanie wymagań co do formy kanonicznej jest wymagane do ważności [Althaus, Prader, i Reinhard 2013, 361].

1.5. Zakaz powtórnego i symultanicznego zawarcia małżeństwa

Ustawodawca w kan. 1127 § 3 KPK/83 odniósł się do kwestii powtórnego i symultanicznego zawierania małżeństwa: „Zabrania się, przed lub po kanonicznym zawarciu małżeństwa zgodnie z przepisem § 1, stosować inne religijne zawarcie tegoż małżeństwa w celu wyrażenia lub odnowienia zgody małżeńskiej. Zabroniony jest również taki obrzęd religijny zawarcia małżeństwa, w którym asystujący katolicki i szafarz niekatolicki, stosując równocześnie własny obrzęd, pytają o wyrażenie zgody stron”. Według kanonistów, w tym kanonie zostały sformułowane dwa zakazy: 1) zakaz zawarcia powtórnego związku w innym Kościele; 2) zakaz symultanicznego zawarcia związku. Zgoda raz wyrażona, nie powinna być powtarzana [Dzierżon 2014b, 233]. W kan. 1057 § 2 ustawodawca zawarł zasadę, iż akt wyrażony przez nupturientów jest jedynym aktem i nie może być przyjmo-

wany równocześnie przez dwie osoby, to znaczy akt nie może być przyjmowany przez dwóch asystujących [Krukowski 2011, 331-34; Bosh 2011, 847-53]. Należy dodać, że nie można wykluczyć sytuacji, w której podczas zawierania małżeństwa mieszanego katolika z wiernym Kościoła polskokatolickiego w Kościele rzymskokatolickim, obecny będzie duchowny polskokatolicki. Duchowny może wygłosić słowa zachęty oraz pobłogosławić związek w czasie celebracji małżeństwa w Kościele katolickim⁴.

2. ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA MIESZANEGO PRZEZ KATOLIKA ZE STRONĄ POLSKOKATOLICKĄ W KOŚCIELE POLSKOKATOLICKIM

2.1. Założenia generalne

Kościół polskokatolicki posiada własny, autonomiczny system prawa małżeńskiego⁵. Ustawodawca polskokatolicki stawia pewne warunki i wymagania stronom chcącym zawrzeć małżeństwo mieszane w Kościele polskokatolickim (§ 62-66 PMKPwRP). W prawie kanonicznym kwestia autonomii systemu prawnego Kościoła polskokatolickiego znajduje swoje umocowanie w art. 2 § 2, 1° Instrukcji *Dignitas connubii*⁶: „Małżeństwo między stroną katolicką i stroną niekatolicką jest regulowane także prawem własnym Kościoła lub Wspólnoty kościelnej, jeżeli ta Wspólnota posiada własne prawo małżeńskie”.

Zawieranie związków mieszanych między katolikami i wiernymi Kościoła polskokatolickiego jest zabronione. Ordynariusz polskokatolicki może zezwolić na zawarcie tego typu związku, jeżeli strony spełnią formalności i warunki wymagane do zawarcia małżeństwa [Urban 2016, 188]. Zgo-

⁴ Papieska Rada do spraw Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu z 25 marca 1993 r.*, „Communio” 14 (1994), nr 2, s. 3-93, nr 158.

⁵ Rada Synodalna Kościoła Polskokatolickiego, *Prawo Małżeńskie Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2003 [dalej cyt.: PMKPwRP].

⁶ Pontificium Consilium de Legum Textibus, *Instructio servanda a tribunalibus dioecesis et interdioecesis in pertractandis causis nullitatis matrimonii Dignitas connubii* (25.01.2005), „Communicationes” 37 (2005), s. 11-92; tekst polski w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. P. Majer, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011, s. 1497-596.

dnie z § 62 PMKPwRP, małżeństwo między dwiema osobami ochrzczonymi, z których jedna została ochrzczona w Kościele polskokatolickim lub po chrzcie została do niego przyjęta i formalnym aktem od niego się nie odłączyła, druga zaś należy do Kościoła lub wspólnoty kościelnej niemającej pełnej łączności z Kościołem polskokatolickim, jest zabronione bez wyraźnego zezwolenia ordynariusza miejsca i spełnienia wszystkich formalności potrzebnych do zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego w Kościele polskokatolickim, wyszczególnionych w § 12 PMKPwRP.

Jeżeli strona katolicka, z różnych powodów, chce zawrzeć taki związek mieszany ze stroną polskokatolicką w Kościele polskokatolickim, to powinna uzyskać stosowne zezwolenie od własnego ordynariusza miejsca katolickiego na zawarcie małżeństwa mieszanego (kan. 1124-1125) oraz dyspensę od zachowania formy kanonicznej małżeństwa [Dzierżon 2014a, 46]. Gdy strona katolicka otrzyma zezwolenie oraz dyspensę, może ubiegać się ze stroną polskokatolicką o zezwolenie na zawarcie małżeństwa u ordynariusza polskokatolickiego. W celu uzyskania zezwolenia w Kościele polskokatolickim konieczne jest spełnienie wymogów określonych w § 63, 1-3° PMKPwRP: „1° obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczyć żadna ze stron; 2° strona wyznająca inne niż polskokatolickie wyznanie powinna złożyć przyrzeczenie, że nie będzie przeszkadzała stronie polskokatolickiej w wypełnianiu wszystkich praktyk religijnych wynikających z zasad wiary i moralności Kościoła polskokatolickiego; oraz 3° sprawę religijnego wychowania dzieci – pozostawia się sumieniu współmałżonków i ich dobrowolnemu postanowieniu, darząc szacunkiem wszystkie Kościoły katolickie i chrześcijańskie oraz mając pełne zaufanie, że wszystkie one wychowują swych wiernych w duchu Bożym, w oparciu o Ewangelię Jezusa Chrystusa i zasady moralne zawarte w Ewangelii”.

Rozpoczynając analizę tego zapisu należy zauważyć, że koncepcja małżeństwa funkcjonująca w Kościele polskokatolickim jest podobna do tej, która występuje w Kościele rzymskokatolickim. W przytoczonym § 63, 1° PMKPwRP znajdują się wymogi odnoszące się do dwóch stron, wymogi dotyczące strony polskokatolickiej oraz wymogi wiernego dotyczące strony akatolickiej w niniejszym przypadku dotyczą wiernego Kościoła rzymskokatolickiego.

2.2. Wymogi dotyczące obydwu stron (§ 63, 1° PMKPwRP)

Warunek znajdujący się w § 63, 1° PMKPwRP jest analogiczny do tego, który został skodyfikowany w kan. 1125, 3° KPK/83, mianowicie „obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczać żadna ze stron”. Pojawia się w tym miejscu jednak pytanie: czy istotne przymioty małżeństwa polskokatolickiego są w jakiejś mierze zbieżne z istotnymi przymiotami małżeńskimi sformułowanymi w doktrynie prawnej i teologicznej Kościoła katolickiego? [Dzierżon 2014a, 48]. Porównując sakramentologię starokatolicką, a także polskokatolicką z sakramentologią Kościoła katolickiego trzeba zaznaczyć, że celami małżeństwa według doktryny polskokatolickiej oraz doktryny katolickiej są dobro małżonków oraz dobro potomstwa, natomiast istotnymi przymiotami małżeństwa są: jedność i nierozzerwalność (por. § 1-2 PMKPwRP i kan. 1055-1056 KPK/83). Jednak Kościół polskokatolicki dopuszcza instytucję rozwodu. Stąd strona katolicka może zostać pouczona dwa razy – pierwszym razem przez ordynariusza miejsca katolickiego (kan. 1125, 3°), drugim razem przez ordynariusza polskokatolickiego – o istotnych przymiotach i celach małżeństwa. Nie można zatem wykluczyć, iż w sytuacji, w której katolik posiadałby mentalność prorozwodową, to władza polskokatolicka mogłaby wydać zezwolenie na zawarcie małżeństwa.

2.3. Warunek dotyczący katolika (§ 63, 2° PMKPwRP)

W § 63, 2° PMKPwRP zawarto warunek dotyczący katolika. Wiąże się on z przyrzeczeniem, że strona polskokatolicka nie będzie przeszkadzała wiernemu polskokatolickiemu w wypełnianiu jego zobowiązań religijnych.

Zgodnie z nr. 149 Dyrektorium Ekumenicznego oraz z założeniami Deklaracji o wolności religijnej *Dignitatis humanae* Soboru Watykańskiego II, katolik może zaakceptować wymaganie znajdujące się w § 63, 2° PMKPwRP. Gdyby jednak strona katolicka nie chciała spełnić tego warunku, nie można wykluczyć, iż władza polskokatolicka może nie wydać licencji na zawarcie małżeństwa.

2.4. Warunek dotyczący polskokatolika i katolika (§ 63, 3° PMKPwRP)

Ustawodawca w § 63, 3° PMKPwRP reguluje kwestię religijnego wychowania potomstwa [Dzierżon 2008, 320]. Przyzwala wychować zrodzone potomstwo w duchu wiary małżonków. Ustawodawca kodeksowy w kan. 1125, 1° KPK/83 zobowiązał stronę katolicką do ochrzczenia i wychowania potomstwa w duchu wiary katolickiej.

Dyspozycja § 63, 3° PMKPwRP koliduje z wymogiem wyrażonym w kan. 1125, 1° KPK/83. Szczere przyrzeczenie, o którym mowa w tymże kanonie, nie ma charakteru bezwzględnego. Oznacza to, że w niektórych porządkach prawnych dopuszcza się możliwość niewypełnienia tego zobowiązania w szczególnych uwarunkowaniach [Dzierżon 2014a, 50].

Ustawodawca polskokatolicki w § 63, 3° PMKPwRP nie odniósł się bezpośrednio do sytuacji udzielenia chrztu potomstwu w tymże Kościele, lecz do religijnego wychowania potomstwa w ogóle. Stanowisko Kościoła polskokatolickiego w tym względzie jest dosyć liberalne i pozostawia religijne wychowanie potomstwa w danym wyznaniu konsensusowi stron [tamże, 51].

Mimo liberalnego podejścia Kościoła polskokatolickiego do religijnego wychowania potomstwa, Kościół rzymskokatolicki stanął na stanowisku, iż katolik zobowiązany jest do ochrzczenia i wychowania swojego potomstwa w duchu i religii katolickiej. Zatem, jeżeli strona katolicka i strona polskokatolicka postanowią, że wychowają potomstwo w duchu religii rzymskokatolickiej, wówczas stosowanie § 63, 3° PMKPwRP w zw. z kan. 1125, 1° KPK/83 nie rodzi kolizyjności. Sprawa komplikuje się natomiast, jeżeli nupturieneci postanowią, że wychowają potomstwo w duchu doktryny Kościoła polskokatolickiego.

ZAKOŃCZENIE

Chrzest udzielany w Kościele polskokatolickim jest ważny. Dlatego też małżeństwo zawarte przez katolika z wiernym Kościoła polskokatolickiego podpada pod kanoniczną konfigurację związku zawieranego przez katolika z akatolikiem ochrzczonym. Stąd też w tym przypadku znajdują aplikację przepisy zawarte w kan. 1124-1129 KPK/83. Tego typu związek może być zawarty przez wydanie odpowiedniego zezwolenia przez ordynariusza

miejsca (kan. 1124-1125). Podstawą tej decyzji jest zaistnienie słusznej i racjonalnej przyczyny, a także spełnienie odpowiednich warunków zawartych w kan. 1125, 1-3°, które powinny być spełnione łącznie. Brak woli niewypełnienia chociażby jednego z nich prowadzi do niewydania wymaganego prawem zezwolenia. Nie należy wydać zezwolenia, jeżeli katolik nie wykazałby chęci ochrony swojej wiary. Kolejny warunek ujęty w kan. 1125, 1° dotyczący ochrzczenia i wychowania potomstwa nie ma już takiego charakteru, gdyż jest on wprawdzie podmiotowo absolutny, nie jest natomiast przedmiotowo absolutny. Jeśli zatem strona katolicka nie mogłaby spełnić tych wymogów niezależnie od jej woli ze względu na zaistnienie specyficznych uwarunkowań, to wymagane prawem zezwolenie powinno zostać wydane. Licencja ta powinna zostać także wydana bez względu na postawę wiernego polskokatolickiego względem zobowiązań katolika (kan. 1125, 2°). W myśl nr. 2 strona polskokatolicka powinna zostać pouczona o zobowiązaniach strony katolickiej. Wreszcie, norma ujęta w kan. 1125, 3° powinna zostać wypełniona przez obydwie strony. Nieakceptacja bowiem istotnych komponentów struktury prawnej małżeństwa powinna prowadzić do kategorycznego zakazu zawarcia małżeństwa.

W tym opracowaniu zaprezentowano także drugą hipotezę, związaną z zawieraniem związku przez katolika w Kościele polskokatolickim, według prawa własnego tego Kościoła. W tym przypadku katolik powinien uzyskać dyspensę od kanonicznej formy zawarcia małżeństwa, która zgodnie z kan. 1127 wymagana jest do ważności tego aktu. Oprócz spełnienia wymogów w kan. 1125-1127 KPK/83 powinien on także przestrzegać § 63 PMKPwRP. Nie kolidują one z KPK/83.

PIŚMIENNICTWO

- Althaus, Rüdiger, Joseph Prader, i Heinrich J.F. Reinhard. 2013. *Die kirchliche Ehe*. Essen: Ludgerus Verlag.
- Bosh, Jordi. 2011. „Małżeństwo.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 847-53. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Bucciero, Mauro. 1997. *I matrimoni misti*. Romae: Lateran University Press.
- Dzierżon, Ginter. 2008. *Ewolucja doktryny oraz dycypłiny dotyczących przeszkody „różności religii” w kanonicznym porządku prawnym*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.

- Dzierżon, Ginter. 2014a. „Problem konieczności wypełnienia warunków dotyczących stron umowy małżeńskiej określonych przez ustawodawstwo Kościoła Polskokatolickiego w przypadku zawierania małżeństwa mieszanego przez katolika w Kościele Polskokatolickim.” *Ius Matrimoniale* 25, nr 4:45-56.
- Dzierżon, Ginter. 2014b. „Zawieranie małżeństw mieszanych w Kościele Rzymskokatolickim oraz Kościele Polskokatolickim. Próba rozwiązania kolizyjności norm.” *Studia Oecumenica* 14:227-35.
- Góralski, Wojciech. 2011. *Małżeństwo kanoniczne*. Warszawa: LexisNexis.
- Krukowski, Józef. 2003. „Konkretne akty administracyjne.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 94-160. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2011. „Małżeństwa mieszane.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. III/2: *Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła. Część I. Sakramenty. Część II. Pozostałe akty kultu Bożego. Część III. Miejsca i czasy święte*, red. Józef Krukowski, 331-34. Poznań: Pallottinum.
- Prader, Joseph. 2003. *Il matrimonio in Oriente e in Occidente*. Romae: Edizioni Orientalia Christiana.
- Sobański, Remigiusz. 2003. „Ustawy kościelne.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 59-60. Poznań: Pallottinum.
- Urban, Tadeusz. 2016. „Prawo małżeńskie Kościoła Polskokatolickiego.” W *Prawo małżeńskie Kościołów chrześcijańskich w Polsce a forma wyznaniowa zawarcia małżeństwa cywilnego*, red. Tadeusz J. Zieliński, i Michał Hucał, 179-96. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe ChAT.

**Zawieranie małżeństw mieszanych pomiędzy wiernymi
Kościoła rzymskokatolickiego i Kościoła polskokatolickiego
w Rzeczypospolitej Polskiej**

Streszczenie

W zaprezentowanej artykule ukazano, zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego z 1983 r., możliwość zawarcia małżeństwa mieszanego w jednej konfiguracji, jakim jest związek katolika obrządku łacińskiego z wiernym Kościoła polskokatolickiego. Tematyka tego artykułu została zaprezentowana w dwóch aspektach, jakimi są: hipoteza związana z zawieraniem związku w Kościele rzymskokatolickim po spełnieniu określonych warunków oraz hipoteza związana z zawieraniem związku w Kościele polskokatolickim po wypełnieniu odpowiednich wymogów. Z przeprowadzonych analiz wynika, iż chrzest udzielany w Kościele polskokatolickim jest ważny. Dlatego też małżeństwo zawarte przez katolika z wiernym Kościoła polskokatolickiego podpada pod kanoniczną konfigurację związku zawieranego przez katolika z akatolikiem ochrzczonym. Stąd też w tym przypadku znajdują aplikację kan. 1124-1129 Kodeksu.

Słowa kluczowe: małżeństwo mieszane; katolik; polskokatolik; wierny

**Conclusion of Mixed Marriages
Between the Faithful of the Roman Catholic Church
and the Polish Catholic Church of the Republic of Poland**

S u m m a r y

The article discusses the possibility of entering into a mixed marriage in a configuration represented by the union of a Catholic of the Latin Rite with a member of the Polish Catholic Church. The central issue is presented in the following two aspects: a hypothesis connected with entering into marriage unions in the Roman Catholic Church after fulfilling appropriate requirements, and a hypothesis connected with entering into marriage unions in Polish Catholic Church after fulfilling appropriate requirements. The presented research implies that baptism administered in the Polish Catholic Church is valid, therefore marriage entered by a Catholic with a faithful of the Polish Catholic Church canonically equivalent to a union entered into by a Catholic with a baptized non-Catholic hence the applicability of cann. 1124-1129 of the Code.

Key words: mixed marriage; Catholic; Polish Catholic; faithful

Information about Author: ANGELO DĄBROWSKI, J.C.L. – Ph.D. student, Department of History, Theory and General Norms of Canon Law, Faculty of Canon Law at the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw; ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: angelo61@wp.pl; <https://orcid.org/0000-0003-0547-1429>